

for en stadig udvikling af samarbejdstanken, selv om denne udvikling ikke forløber ens og med samme hastighed overalt i forsvaret.

For at skabe den størst mulige frihed er det primære ansvar for samarbejdets gennemførelse og udvikling pålagt den enkelte chef, som lovforslagets § 1 giver pligt til at etablere den samarbejdsordning, som passer bedst til de særlige forhold inden for hans tjenesteområde.

Da erfaringerne imidlertid har vist, at allerede den gældende talsmandsordning praktiseres meget forskelligt fra tjenestested til tjenestested, har man dog for de egentlige militære enheders og skolers vedkommende fundet det nødvendigt at opstille visse faste regler, der sikrer det menige personel nogenlunde ensartede muligheder for at varetage dets interesser i forholdet til den militære ledelse (§§ 2-14). Inden for de herved afstakne rammer er der imidlertid også i disse enheder frihed til at foretage de tilpasninger, som findes nødvendige for at skabe netop den samarbejdsordning, som bedst vil kunne realiseres under hensyn til den enkelte enheds særlige forhold.

Lovforslagets bestemmelser for de egentlige militære enheder består hovedsagelig i ændring af reglerne for talsmændenes antal, valg, kompetenceområde og uddannelse, samt i en udbygning af den gældende talsmandsordning med talsmandsudvalg inden for de meniges nærmest foresatte chefers tjenesteområde (kompagnier, marinefartøjer, eskadriller og tilsvarende enheder) og kontaktudvalg på noget højere niveau. I søværnet og flyvevåbnet placeres de sidstnævnte udvalg under de meniges nærmest foresatte højere chef (chefen for en eskadre, et marinedistrikt, en flådestation eller en flyvestation). I hæren placeres kontaktudvalgene på regimentsniveau, idet der dog også er åbnet adgang til oprettelse af udvalg af denne art ved bataljoner og tilsvarende enheder.

En forudsætning for, at den foreslåede samarbejdsordning kan komme til at virke efter sin hensigt er, at der gives personellet fornøden orientering om og for visse grupper uddannelse i ordningens indhold og udnyttelse. I overensstemmelse med de af ovennævnte udvalg angivne retningslinier, jfr. betænkningen side 27-31, påtænkes det derfor at gennemføre særlige kursus for talsmændene og at indføre samarbejdsspørgsmål som undervisningsstof i forsvarets skoler og værnenes leder-skabskurser for befalingsmænd.

Lovforslagets fastsættelse af de ydre rammer for et udvidet samarbejde mellem forsvarets forskellige personelgrupper må i øvrigt ses i sammenhæng med de reformbestræbelser på det pædagogiske

område, som for tiden foregår i forsvaret, og hvori spørgsmål vedrørende lederskabsformer, gruppedannelse og kommunikationsformer indtager en fremtrædende plads. Målsætningen for den militære pædagogik vil for fremtiden være at søge forsvarets uddannelser udformet således, at de kan foregå i et klima og under anvendelse af undervisningsmetoder, der er egnet til at fremme og støtte elevernes aktivitet, engagement, selvstændighed og oplevelse af personligt medansvar.

For at fremme de nævnte pædagogiske reformbestræbelser er det hensigten at gennemføre forskellige støtteforanstaltninger, der også skulle komme den nye samarbejdsordning til gode. Det netop oprettede Forsvarets pædagogiske Råd, hvis hovedopgave er at følge udviklingen på det pædagogiske og psykologiske område og overveje mulighederne for at drage nytte heraf inden for forsvaret, vil tillige få til opgave at koordinere den særlige uddannelsesvirksomhed, der påregnes knyttet til samarbejdsordningen og bistå ved en hensigtsmæssig udformning af det skriftlige materiale, som ordningens gennemførelse vil kræve. Endvidere vil rådet få indflydelse på forsvarets rådgivningsvirksomhed vedrørende pædagogiske og samarbejds-mæssige spørgsmål.

De i lovforslaget foreslåede samarbejdsregler vil ikke i sig selv give anledning til oprettelse af nye institutioner, idet tilsynet med reglernes anvendelse vil være omfattet af den almindelige tilsynspligt, som er knyttet til det militære kommandosystem.

Udgifterne ved lovforslagets gennemførelse skønnes i det væsentlige at kunne afholdes inden for forsvarets ordinære bevillinger. Der kan dog eventuelt blive tale om visse mindre forøgelser til trykning af orienteringsmateriale og til en udvidet konsulenttjeneste vedrørende pædagogiske og samarbejds-mæssige spørgsmål.

De foreslåede bestemmelser om en ny samarbejdsordning i forsvaret skal som nævnt træde i stedet for de gældende bestemmelser om talsmænd i loven af 11. juni 1954 (talsmandsloven). De i denne lov givne bestemmelser om klageadgangen for det menige personel overvejes for tiden i udvalget vedrørende bl. a. arbejdsklimaet i forsvaret i forbindelse med udvalgets gennemgang af militær straffelov og militær retsplejelov.

For så vidt angår de principielle bestemmelser er det foreliggende lovforslag — bortset fra redaktionelle ændringer — i overensstemmelse med udvalgets udkast.

Derimod er en række af udkastets forskrifter, som alene sigter mod de foreslåede samarbejdsordningers praktiske gennemførelse, ikke medtaget